

складу та оперативного моніторингу ситуації. Підрозділи НГУ, завдяки застосуванню спеціальних засобів та відповідному нормативно-правовому регулюванню, виконують важливу роль у підтриманні стабільності та забезпеченні безпеки громадян. Водночас, відсутність єдиного законодавчого визначення терміну "масовий захід" і прогалини в правовому регулюванні таких подій створюють труднощі в координації дій правоохоронців, що може призвести до правових колізій і знижує ефективність реагування. Важливим кроком у вдосконаленні правової бази є прийняття нових законодавчих актів, що чітко визначатимуть критерії для проведення масових заходів та взаємодії НГУ з іншими органами безпеки. Інтеграція міжнародного досвіду сприятиме адаптації українського законодавства до сучасних викликів і забезпеченню збалансованого підходу до гарантування свободи зібрань і громадської безпеки.

Курило Олег

*старший викладач кафедри
управління підрозділами НГУ,
Київський інститут
Національної гвардії України*

Литвин Андрій,

*курсант 122 навчальної групи
факультету забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної гвардії України*

ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ НАЦІОНАЛЬНОЮ ГВАРДІЄЮ УКРАЇНИ

Національна гвардія України вже на протязі 11 років тимчасово виконує функцію з конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, до Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, апеляційних судів з розгляду цивільних і кримінальних справ, місцевих загальних судів, перелік яких визначається Міністром внутрішніх справ України, та відповідних установ виконання покарань, попереднього ув'язнення (крім гауптвахт) та ізоляторів тимчасового тримання, а також охорону їх у залі суду; конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі під час їх екстрадиції; участь у розшуку, переслідуванні і затриманні осіб, взятих під варту, осіб, засуджених до позбавлення волі або арешту, які втекли з-під варти згідно з пункту 3-1 прикінцевих та перехідних положень розділу VIII Закону України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 року.[1]

Діяльність Національної гвардії України під час виконання службово-бойових завдань в даній сфері регламентується нормативно-правовими актами, такими як: Наказ МВС від 24.12.2019 р. № 1090. "Про затвердження Положення з організації конвоювання військовими частинами (підрозділами) Національної

гвардії України”; Про затвердження Інструкції про порядок приймання-передавання осіб, які перебувають вартою, на кордоні України та поза її межами. Наказ МВС України № 794 від 02.07.2015; Наказ МВС України від 26.05.2015 р. № 613. Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів; Наказ МВС від 13.01.2021р № 12. “Про затвердження Інструкції із застосування військовослужбовцями Національної гвардії України технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису”.

Окремо слід зупинитись на значенні цих та інших термінів, оскільки вони розкривають загальні поняття та види варт з конвоювання, їх складу та організації несення служби. Так, у Положенні Наказу МВС № 1090 закріплено, що:

- варта з конвоювання – це озброєний підрозділ або його частина, відряджена для конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у тому числі під час їх екстрадиції, а також для забезпечення охорони осіб, які перебувають під вартою, під час судових засідань у судах;
 - вартовий – військовослужбовець, включений до складу варти;
 - військовий наряд – військовослужбовці, які входять до складу конвойної групи, призначеної для приймання (передавання) осіб, які перебувають під вартою, у країнах, що не мають спільних кордонів з Україною;
 - втеча з-під варти – самовільне залишення місця позбавлення волі або місця перебування під вартою особою, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі або арешту чи перебуває в попередньому ув'язненні. Самовільним визнається залишення, яке здійснено без належного дозволу чи за відсутності законних підстав;
 - ешелонне конвоювання – конвоювання великих груп осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у спеціальних вагонах від пункту приймання до пункту призначення;
 - зустрічне конвоювання – конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у спеціальних автомобілях з установ виконання покарань до пунктів обміну та назад;
 - наскрізне конвоювання – конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у спеціально обладнаних для цього транспортних засобах від пункту приймання до пункту призначення;
 - особливе конвоювання – конвоювання засуджених до довічного позбавлення волі від пунктів приймання до пунктів призначення;
 - планове конвоювання – конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у спеціально обладнаних для цього транспортних засобах за визначеними маршрутами з прийманням та передаванням їх на шляху руху на обмінних пунктах;
 - пост – це все доручене для охорони і оборони чатовому, а також місце або ділянка місцевості, на якій він виконує свої обов'язки;

- пункти обміну – залізничні станції, визначені маршрутним розкладом руху варт, комендантсько-диспетчерські пункти військових частин, місця стоянки спеціальних вагонів, аеропорти, пункти пропуску через державний кордон, установи виконання покарань (слідчі ізолятори);
- система охорони – комплекс сил і засобів для виконання поставлених службових завдань з конвоювання, що має відповідати особливостям місць несення служби, яка охоплює: варту, військовий наряд, підрозділ, пости (ділянки місцевості), де виконують обов'язки вартові/чатові, групи посилення, маршрути руху, обладнання інженерно-технічними засобами охорони та засоби відеоспостереження, сили та засоби взаємодіючих органів;
- судове конвоювання – конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у спеціальних автомобілях до судових установ та назад, а також забезпечення їх охорони під час судових засідань;
- чатовий – озброєний вартовий, який виконує завдання щодо охорони і оборони поста.

Також нормами Положення закріплено порядок визначення обсягу служби, склад та чисельність варт та військових нарядів з конвоювання, перелік їх службової документації, особливості організації служби, підготовки особового складу до виконання завдань, організації контролю, використання спеціального транспорту, озброєння варт та військових нарядів, права та обов'язки осіб варт тощо.[2]

Однак з початком повномасштабного вторгнення на Національну гвардію України згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 413 від 05.04.2022 року назва так же покладають здійснення зобов'язання по конвоюванні військовополонених у разі обрання їм міри запобіжного заходу у виді взяття під варту та/або засудження їх до позбавлення волі, у тому числі до довічного позбавлення волі, але ніде не визначено правил здійснення даних заходів. Закон України «Про Національну гвардію України» не містить положень, які надають право або зобов'язують НГУ здійснювати перевезення військовополонених, відсутні підзаконні акти чи накази, які б чітко врегульовували повноваження підрозділів НГУ у цьому напрямі, а повноваження щодо виявлення, конвоювання, утримання та перевезення полонених формально закріплені за Службою безпеки України та Генеральним штабом ЗСУ.[3] Також у НГУ немає спеціального транспорту, сертифікованого або визначеного для перевезення військовополонених, відсутні національні стандарти або інструкції, які регулюють: чисельність охорони на одного полоненого; маршрут та протокол передачі; правила документування під час транспортування, у разі втечі, поранення чи смерті полоненого під час перевезення, відповідальність не є чітко регламентованою, немає механізмів правового захисту дій гвардійців у межах виконання таких нехарактерних для них функцій.

Отже враховуючи викладене, можна прийти висновку, що для налагодження механізму здійснення зобов'язань по конвоюванні військовополонених потрібно: розробити уніфікований нормативний акт наказ МВС про порядок дій НГУ у разі транспортування військовополонених, внести

зміни до Закону «Про Національну гвардію України», додавши повноваження щодо охорони та транспортування полонених у межах дій за наказами вищого керівництва.

*Курило Олег,
старший викладач кафедри
управління підрозділами НГУ,
Київський інститут
Національної гвардії України*

*Лосюк Тарас,
командир 3 відділення 112 навчальної групи
факультету забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної гвардії України*

ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗАКОНОДАВЧЕ ПОЛЕ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

В умовах збройного нападу питання юридичного врегулювання використання сили військовими підрозділами, зокрема Національною гвардією України, стає надзвичайно важливим та вимагає детального вивчення. Актуальність питання застосування сили Національною гвардією України під час війни збільшується через постійні зміни на передовій та потребу негайного реагування на небезпеки. Завдання дослідження - проаналізувати законодавство, що окреслює рамки застосування сили Національною гвардією в умовах війни, а новаторство полягає у зосередженні на особливостях її роботи в цей період. Новизна підходу полягає в всебічному розумінні юридичних аспектів взаємодії між військовими та правоохоронними функціями під час війни, а також у розробці порад для покращення законодавчої основи.

Застосування сили бійцями Національної гвардії України в умовах війни визначається вітчизняним законодавством, зокрема законами про Національну гвардію та про правовий режим воєнного стану. Головними принципами застосування сили є законність, необхідність і пропорційність, які є стандартними для всіх військових підрозділів. Законодавчі акти не завжди точно розрізняють повноваження Гвардії у військових діях та у випадках забезпечення громадського порядку. Це ускладнює оперативне застосування сили та змушує особовий склад приймати рішення між дотриманням закону та необхідністю. Я вважаю, що необхідно розробити окремий нормативний інструмент, який чітко визначатиме процедуру застосування сили в умовах воєнного стану. На мою думку, чинне законодавство вже закладає базові принципи для використання сили, проте потребує уточнень стосовно конкретних випадків, що можуть виникати під час активних бойових дій. Це регулювання має враховувати мінливу природу війни, при цьому не порушуючи фундаментальні права та свободи